

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

1. ΓΕΝΙΚΑ

ΣΧΟΛΗ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ		
ΤΜΗΜΑ	ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΟ		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΨΧ3303	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	6 ^ο
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΟΡΜΟΝΕΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ <i>σε περίπτωση που οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται σε διακριτά μέρη του μαθήματος π.χ. Διαλέξεις, Εργαστηριακές Ασκήσεις κ.λπ. Αν οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται ενιαία για το σύνολο του μαθήματος αναγράψτε τις εβδομαδιαίες ώρες διδασκαλίας και το σύνολο των πιστωτικών μονάδων</i>	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
Διαλέξεις	3	4	
<i>Προσθέστε σειρές αν χρειαστεί. Η οργάνωση διδασκαλίας και οι διδακτικές μέθοδοι που χρησιμοποιούνται περιγράφονται αναλυτικά στο 4.</i>			
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ <i>Υποβάθρου, Γενικών Γνώσεων, Επιστημονικής Περιοχής, Ανάπτυξης Δεξιοτήτων</i>	Επιστημονικής Περιοχής (επιλεγόμενο)		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΒΑΣΕΙΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ II		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνική		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	ΝΑΙ (με προσωπική μελέτη και εξετάσεις στην Αγγλική)		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)	https://elearn.uoc.gr/course/view.php?id=3810		

2. ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

<p>Μαθησιακά Αποτελέσματα <i>Περιγράφονται τα μαθησιακά αποτελέσματα του μαθήματος οι συγκεκριμένες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες κατάλληλου επιπέδου που θα αποκτήσουν οι φοιτητές μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος.</i></p> <p><i>Συμβουλευτείτε το Παράρτημα Α</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Περιγραφή του Επιπέδου των Μαθησιακών Αποτελεσμάτων για κάθε έναν κύκλο σπουδών σύμφωνα με Πλαίσιο Προσόντων του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης • Περιγραφικοί Δείκτες Επιπέδων 6, 7 & 8 του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων Διά Βίου Μάθησης και Παράρτημα Β • Περιληπτικός Οδηγός συγγραφής Μαθησιακών Αποτελεσμάτων
<p>Σκοπός του επιλεγόμενου μαθήματος «Ορμόνες και Συμπεριφορά» είναι να εισάγει τους φοιτητές/τριες τους τμήματος στο πεδίο της Συμπεριφορικής Ενδοκρινολογίας ή ενδοκρινολογίας της συμπεριφοράς (Behavioral endocrinology). Πρόκειται για ένα διεπιστημονικό πεδίο στο οποίο μελετάται κυρίως η αλληλεπίδραση μεταξύ ορμονών και συμπεριφοράς. Οι ορμόνες μπορούν να επηρεάσουν τη συμπεριφορά αλλά και η ίδια η συμπεριφορά μπορεί μερικές φορές να επηρεάσει τα επίπεδα των ορμονών. Αν υποθέσουμε ότι οι ποικίλες συμπεριφορές έχουν διαμορφωθεί μέσα από φυσική επιλογή, τότε οι συμπεριφορές αυτές θα πρέπει να έχουν σίγουρα και κάποιο βιολογικό υπόβαθρο. Οι ορμονικοί μηχανισμοί παρέχουν σε κάποιο βαθμό μια τέτοια βιολογική εξήγηση της συμπεριφοράς. Το μάθημα έχει ως αφετηρία βασικές θεωρητικές προσεγγίσεις του πεδίου των Νευροεπιστημών και της Βιοψυχολογίας οι οποίες διδάχτηκαν στο πλαίσιο των μαθημάτων υποβάθρου (Βιολογικές Βάσεις συμπεριφοράς I,II). Εστιάζει και εμβαθύνει σε εκείνα τα πεδία μελέτης</p>

των Νευροεπιστημών και της Βιοψυχολογίας που αφορούν στο νευροβιολογικό υπόβαθρο της συμπεριφοράς, στην αλληλεπίδραση ενδοκρινικού και νευρικού συστήματος, στον ρόλο των ορμονών στις κοινωνικές συμπεριφορές όπως στην μητρική/γονεϊκή συμπεριφορά, στην επιθετικότητα και την σεξουαλική/αναπαραγωγική συμπεριφορά, στις διαταραχές διάθεσης, στο μετατραυματικό στρες και στις διατροφικές διαταραχές.

Κατά τη διάρκεια των παραδόσεων οι φοιτητές/τριες αναμένεται:

- να εξοικειωθούν με τη βασική και τη σύγχρονη βιβλιογραφία που αφορά στο διεπιστημονικό πεδίο της νευροενδοκρινολογίας της συμπεριφοράς
- να γνωρίζουν τις βασικές αρχές λειτουργίας του ενδοκρινικού συστήματος
- να κατανοούν το πώς οι ορμόνες επηρεάζουν τη συμπεριφορά και το αντίστροφο
- να κατανοούν την αλληλεπίδραση μεταξύ νευρικού και ενδοκρινικού συστήματος και τη συμβολή της αλληλεπίδρασης αυτής στη συμπεριφορά
- να γνωρίζουν τον ρόλο που διαδραματίζουν οι ορμόνες στις φυλετικά διμορφικές συμπεριφορές και γενικότερα στη συμπεριφορά
- να κατανοούν την εμπλοκή των ορμονικών υποστρωμάτων στις περίπλοκες συμπεριφορές κοινωνικότητας που χαρακτηρίζει τους ανθρώπους και άλλα θηλαστικά

Γενικές Ικανότητες

Λαμβάνοντας υπόψη τις γενικές ικανότητες που πρέπει να έχει αποκτήσει ο πτυχιούχος (όπως αυτές αναγράφονται στο Παράρτημα Διπλώματος και παρατίθενται ακολούθως) σε ποια / ποιες από αυτές αποσκοπεί το μάθημα:

Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών

Προσαρμογή σε νέες καταστάσεις

Λήψη αποφάσεων

Αυτόνομη εργασία

Ομαδική εργασία

Εργασία σε διεθνές περιβάλλον

Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον

Παραγωγή νέων ερευνητικών ιδεών

Σχεδιασμός και διαχείριση έργων

Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα

Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον

Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας

και ευαισθησίας σε θέματα φύλου

Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής

Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής, και επαγωγικής σκέψης

- Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών
- Αυτόνομη εργασία
- Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής
- Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης

3. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Το περιεχόμενο του μαθήματος συνδέεται με τους 5 βασικούς άξονες του προγράμματος σπουδών: **Επιστημονικές βάσεις [1], Επιστημονική έρευνα και Κριτική Σκέψη [2], Ηθική και κοινωνική ευθύνη [3], Ικανότητα Επικοινωνίας [4], Βασική προετοιμασία για αποφάσεις καριέρας και επαγγελματικής αποκατάστασης [5].**

Εβδομάδα 1^η: Παρουσίαση οργανογράμματος μαθήματος και εισαγωγικά στοιχεία [1, 2, 3, 5]

Εβδομάδα 2^η: Εισαγωγή -ενδοκρινολογία της Συμπεριφοράς-Ιστορική Αναδρομή (Τι είναι η συμπεριφορά, Ποια προβλήματα υπάρχουν στην μελέτη / έρευνα της Συμπεριφοράς, πρώτο πείραμα στη ενδοκρινολογία της Συμπεριφοράς κ.λπ.) [1, 2, 3]

Εβδομάδα 3^η: Βασικές αρχές λειτουργίας του ενδοκρινικού συστήματος [1, 2]

Εβδομάδα 4^η: Ορμόνες και εγκέφαλος I (Αλληλεπίδραση ενδοκρινικού-νευρικού συστήματος)[1, 2]

Εβδομάδα 5^η: Ορμόνες και εγκέφαλος II (Ορμόνες και τρόπος δράσης τους)[1, 2]

Εβδομάδα 6^η: Διαφορές φύλου στην συμπεριφορά-Φυλετικός διμορφισμός εγκέφαλου [1, 2]

Εβδομάδα 7^η: Ορμόνες και κοινωνικές συμπεριφορές I: Μητρική/γονεϊκή συμπεριφορά-Ενδοκρινολογία της μητρικής συμπεριφοράς [1, 2]

Εβδομάδα 8^η: Ορμόνες και κοινωνικές συμπεριφορές II: Επιθετική Συμπεριφορά [1, 2]

Εβδομάδα 9^η: Ορμόνες και κοινωνικές συμπεριφορές III: Συμπεριφορά ζευγαρώματος/αναπαραγωγική/σεξουαλική συμπεριφορά- έλεγχος της σεξουαλικής συμπεριφοράς από ορμόνες και φερομόνες (άνθρωπος, ζώα) [1, 2]

Εβδομάδα 10^η: Η φυσιολογία του στρες (από το μοριακό στο συστημικό επίπεδο)-Επιδράσεις του στρες και των ορμονών του στην συμπεριφορά (π.χ συναισθηματική μνήμη, μάθηση) [1, 2]

Εβδομάδα 11^η: Ορμόνες και διατροφική συμπεριφορά/ διατροφικές διαταραχές(έμφαση στην νευρογενή βουλιμία και ανορεξία) [1, 2, 3]

Εβδομάδα 12^η: Ορμόνες του στρες και κατάθλιψη, μετατραυματικό στρες [1, 2]

Εβδομάδα 13^η: Επανάληψη, Συμπεράσματα, επίλυση αποριών και οδηγίες/ανατροφοδότηση-συζήτηση [3, 4, 5]

4. ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

<p>ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ Πρόσωπο με πρόσωπο, Εξ αποστάσεως εκπαίδευση κ.λπ.</p>	Πρόσωπο με πρόσωπο																	
<p>ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία, στην Εργαστηριακή Εκπαίδευση, στην Επικοινωνία με τους φοιτητές</p>	Χρήση Τ.Π.Ε. στη διδασκαλία. Υποστήριξη Μαθησιακής διαδικασίας μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας e-learn																	
<p>ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ Περιγράφονται αναλυτικά ο τρόπος και μέθοδοι διδασκαλίας. Διαλέξεις, Σεμινάρια, Εργαστηριακή Άσκηση, Άσκηση Πεδίου, Μελέτη & ανάλυση βιβλιογραφίας, Φροντιστήριο, Πρακτική (Τοποθέτηση), Κλινική Άσκηση, Καλλιτεχνικό Εργαστήριο, Διαδραστική διδασκαλία, Εκπαιδευτικές επισκέψεις, Εκπόνηση μελέτης (project), Συγγραφή εργασίας / εργασιών, Καλλιτεχνική δημιουργία, κ.λπ. Αναγράφονται οι ώρες μελέτης του φοιτητή για κάθε μαθησιακή δραστηριότητα καθώς και οι ώρες μη καθοδηγούμενης μελέτης ώστε ο συνολικός φόρτος εργασίας σε επίπεδο εξαμήνου να αντιστοιχεί στα standards του ECTS</p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="691 1301 948 1384">Δραστηριότητα</th> <th data-bbox="952 1301 1174 1384">Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου (ώρες)</th> <th data-bbox="1179 1301 1348 1384">ECTS</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="691 1391 948 1447">Διαλέξεις</td> <td data-bbox="952 1391 1174 1447">39</td> <td data-bbox="1179 1391 1348 1447">1,56</td> </tr> <tr> <td data-bbox="691 1453 948 1509">Αυτοτελής μελέτη για τελική εξέταση</td> <td data-bbox="952 1453 1174 1509">60</td> <td data-bbox="1179 1453 1348 1509">2,4</td> </tr> <tr> <td data-bbox="691 1516 948 1599">Συμμετοχή στην τελική γραπτή εξέταση</td> <td data-bbox="952 1516 1174 1599">2</td> <td data-bbox="1179 1516 1348 1599">0,08</td> </tr> <tr> <td data-bbox="691 1606 948 1662">Σύνολο Μαθήματος</td> <td data-bbox="952 1606 1174 1662">101</td> <td data-bbox="1179 1606 1348 1662">4,04</td> </tr> </tbody> </table>			Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου (ώρες)	ECTS	Διαλέξεις	39	1,56	Αυτοτελής μελέτη για τελική εξέταση	60	2,4	Συμμετοχή στην τελική γραπτή εξέταση	2	0,08	Σύνολο Μαθήματος	101	4,04
Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου (ώρες)	ECTS																
Διαλέξεις	39	1,56																
Αυτοτελής μελέτη για τελική εξέταση	60	2,4																
Συμμετοχή στην τελική γραπτή εξέταση	2	0,08																
Σύνολο Μαθήματος	101	4,04																
<p>ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ Περιγραφή της διαδικασίας αξιολόγησης Γλώσσα αξιολόγησης, Μέθοδοι αξιολόγησης, Διαμορφωτική ή Συμπερασματική, Δοκιμασία Πολλαπλής Επιλογής, Ερωτήσεις Σύντομης Απάντησης, Ερωτήσεις Ανάπτυξης Δοκιμίων, Επίλυση Προβλημάτων, Γραπτή Εργασία, Έκθεση / Αναφορά, Προφορική Εξέταση, Δημόσια Παρουσίαση, Εργαστηριακή Εργασία, Κλινική Εξέταση Ασθενούς, Καλλιτεχνική Ερμηνεία, Άλλη / Άλλες</p>	<p>Η αξιολόγηση γίνεται στην Ελληνική. Για τους φοιτητές Erasmus, στην Αγγλική.</p> <p>Γραπτή τελική εξέταση που μπορεί να περιλαμβάνει:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ερωτήσεις ανάπτυξης - Ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής ή/και τύπου σωστό-λάθος 																	

Αναφέρονται ρητά προσδιορισμένα κριτήρια αξιολόγησης και εάν και που είναι προσβάσιμα από τους φοιτητές.

Τα κριτήρια αξιολόγησης παρουσιάζονται κατά την πρώτη παράδοση που γίνεται στο χώρο του αμφιθεάτρου και είναι αναρτημένα στην ηλεκτρονική σελίδα του μαθήματος.

5. ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Kalat, J. W. (2020). *Βιολογική Ψυχολογία*. Κύπρος: Odysseus Publishing.
- Rosenzweig, M. R., Breedlove, M., Watson, N.V. (2011). *Βιολογική Ψυχολογία*. Επιστημονικές Εκδόσεις Παρισιάνου
- Kolb, B. & Whishaw I. Q. (2009). *Εγκέφαλος και Συμπεριφορά* (2η έκδ., Επιστ. Επιμέλεια: Α. Καστελλάκης & Γ. Παναγής). Broken Hill Publishers Ltd.
- Widmaier, P. E., Raff, H., & Kevin, S. T. (2016). *Vander's Φυσιολογία του Ανθρώπου: Οι Μηχανισμοί του Σώματος* (Επιστ. Επιμέλεια: Ν. Γελάδας). Broken Hill Publishers Ltd.
- Hamilakis, S. (2022). *Hormones* [Chapter]. In S. Hamilakis. *Natural Product* [Undergraduate textbook, chapter 11.]. Kallipos, Open Academic Editions. <http://hdl.handle.net/11419/8167>
- Greenspan, F.S. & Gardner, D. G. (2010). *Βασική και Κλινική Ενδοκρινολογία*. Broken Hill Publishers Ltd.
- Σημειώσεις μαθήματος και powerpoint από τη διδάσκουσα όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗ:

- Carlson N. R. & Birkett M. A. (2021). *Physiology of Behavior* (13th ed). Pearson Publisher.
- Nelson, R. J., & Kriegsfeld, L. J. (2022). *An introduction to behavioral endocrinology* (6th ed). Sinauer Associates Inc. Publishers (an imprint of Oxford University press).
- Breedlove, S. M., & Watson, N. V. (2022). *Behavioral Neuroscience* (9th ed). Sinauer Associates Inc. Publishers (an imprint of Oxford University press).